

แนวทางการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก

Means to Improve Children's Television Programme

ภัทรานิษฐ์ พัวโสพิศ (Patranee Puasopis)* ดร.วิภาวี กฤษณะภูติ (Dr.Wipavee Grisanaputi)**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษารูปแบบและปัญหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในปัจจุบัน : กรณีศึกษาสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 จังหวัดขอนแก่น 2) ศึกษาความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก และ 3) หาแนวทางการพัฒนาความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยมีแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือหลักและได้เลือกกรณีที่น่าสนใจคือผู้ให้ข้อมูลที่ชมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กอย่างต่อเนื่อง สัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) รวมทั้งได้ใช้การสังเกต (Observation) ประกอบอีกด้วยและได้ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบและปัญหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ รูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กด้านเนื้อหาของรายการ มีเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน และผลงานนักเรียน สอนให้เด็กรู้จักตนเอง และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สอนให้เด็กแสดงความสามารถ เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดเชื่อมโยงสู่ชุมชน สำหรับด้านวิธีการนำเสนอ ได้แก่ ใช้พิธีกรหลักในการดำเนินรายการและให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วม หรืออยู่ในเหตุการณ์ร่วมกับครูและผู้ปกครอง มีการดำเนินรายการภาคสนามให้เด็กได้เล่าประสบการณ์หรือนำชมผลงานด้วยตนเอง ปัญหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 จังหวัดขอนแก่น ปัญหาด้านเนื้อหา ได้แก่ การดำเนินรายการที่มีเนื้อหาเดิม ๆ ใช้ภาษายาก ฟังไม่เข้าใจ เนื้อหาของรายการไม่กระชับ และไม่สามารถแยกได้ว่ารายการใดเป็นรายการสำหรับเด็ก ขาดรายการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ปัญหาด้านวิธีการนำเสนอรายการ ได้แก่ การใช้วิธีการเดิม ๆ ไม่มีความหลากหลาย บางครั้งผู้ดำเนินพูดเร็วเกินไป การนำเสนอขาดความต่อเนื่องและความชัดเจน ไม่มีตารางและเด็กมีส่วนร่วม เด็กยังไม่กล้าแสดงออก

2. ความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก ได้แก่ ต้องการเกมส์ฝึกสมอง รายการตอบปัญหา รายการกีฬา รายการทอล์คโชว์ การช่วยเหลือคนยากไร้ ฝึกให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือเกื้อกูล และต้องการรายการบันเทิงอาทิ การ์ตูน ละคร ภาพยนตร์ ด้านวิธีการนำเสนอ

ได้แก่ การให้เด็กมีส่วนร่วมในการเสนอรายการให้มากขึ้น เพิ่มเวลาในการนำเสนอรายการและให้นักเรียนแสดงออกให้มากขึ้นเพื่อให้เขากล้าแสดงออก ด้านเวลาในการเสนอรายการ ได้แก่ ช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 12.00-13.00 น. ที่จะทำให้เด็กได้มีโอกาสรับชมรายการมากขึ้น โดยเฉพาะผลงานของโรงเรียน วันธรรมดาดำเนินการช่วงเวลา 17.00 - 20.00 น. ควรเป็นรายการที่มีสาระ ให้ความรู้ และเป็นรายการที่น่าสนใจ สร้างสรรค์ ไม่มีความรุนแรง

* มหาวิทยาลัยศิลปากร สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3.แนวทางการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก แนวทางการพัฒนาด้านเนื้อหา ได้แก่ รายการที่ให้ความรู้ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย รายการที่นำเด็กมาแสดงความสามารถ เน้นเนื้อหาชีวิตในชนบท แนวทางการพัฒนาด้านวิธีการนำเสนอ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้เด็กนำเสนอรายการและร่วมรายการเพิ่มมากขึ้น ควรมีการประชาสัมพันธ์รายการเพิ่มขึ้น ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย แนวทางการพัฒนาด้านอื่นๆ ควรเชื่อมโยงรายการไปยังช่องทางต่างๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและแนวคิดเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์

ABSTRACT

This research aims to 1) study models and problems of current children's television programming for a case study of National Radio and Television Channel 11 of Khon Kaen Province, 2) examine the needs of desirable children's television programming and 3) provide means to improve children's television programming. This is qualitative research. The informants including eight primary school students each from Baan Daeng Yai and Baan Noon Toon Samakkee Suksa schools, eight high school students each from Nakhorn Khon Kaen and Phang Vittayakhom, two parents from each level, two community residents from each of four communities and five television production staff. The research tool for data collection was Semi-Structured Interview (SSI) with Interview Guide as a major tool. Interesting cases were chosen to have a further in-depth interview. Observation was also used to collect data. The results were analyzed using the descriptive analytical approach.

Results are as follows:

1. The models of the current children's television programming on Channel 11 consist of models of program content and program presentation. The models of program content are composed of content concerning school activities and students' work, teaching students to know themselves, to be able to work with others, teaching students to show their potential, local tradition and culture. The models of program presentation use a main emcee to host the program, allowing students to join the program or follow the program with teachers or parents, having field programs letting students tell their own story, experience or show their work. The problems of children's television programming on Channel 11 are the problems of program content and program presentation. The problems of program content are repetitive content, difficult language causing confusion and misunderstanding, redundant content, inability to distinguish children's programming from regular programming, and lack of tourism program. The problems of program presentation include using the same presentation style with no variety of presentation, the emcee sometimes speaks too quickly, discontinuous and unclear presentation, no movie stars, and students not brave enough to show off their work.

2. Needs of a desirable children's television programming are the needs for the programs of logic game, question and answer game, sports, talk shows, helping the poor, training children to help others, and other entertainment; such as cartoons, period dramas, and movies. The needs for program presentation are an increased of number of children participating in the program, more time for the show, and encouraging students to show off more. The best time for the show should be Saturday and Sunday during

12:00 – 13:00 P.M. because it allows children to be able to watch the show. The best time for the weekdays is between 17:00 – 20:00 P.M. The show should contain knowledge and creativity, without violence.

3. Means to improve children's television programming are composed of the improvement of content and the improvement of presentation. Means to improve the content of children's television programming are to be a program with knowledge, use easily understood language, allow children to show off their potential, and focus on local life. Means to improve the presentation of children's television programming are to provide children with more opportunity to be an emcee and to join the program, better promote the programs, and use easily understood language. Means to improve other aspects are that the channel should link its program to other channels in order to exchange culture and concepts and enhance its knowledge and experience.

คำสำคัญ : รูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก แนวทางการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 จังหวัดขอนแก่น

Key Words : Models of current children's, Television programming, Means to improve children's television programe.

บทนำ

ปัจจุบันเด็กได้รับอิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ ค่อนข้างมากเนื่องจากในแต่ละวันเด็กได้ใช้เวลาไปไม่น้อยกับสื่อต่าง ๆ เช่น ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ อ่านหนังสือพิมพ์ อ่านการ์ตูน เป็นต้น ยิ่งในสภาพสังคมปัจจุบันที่พ่อแม่มีเวลาให้กับลูกน้อยลง ก็ยิ่งทำให้สื่อต่าง ๆ เข้าถึงเด็กได้มากขึ้นจากการวิจัยได้พบว่าสื่อที่เด็กชอบมากที่สุดคือสื่อโทรทัศน์ รองลงมาคือวิทยุกระจายเสียง และสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่ทุกคนสามารถรับชมได้โดยไม่ต้องใช้สมาธิหรือจินตนาการ เด็กส่วนใหญ่จึงชอบและสามารถใช้เวลาไปกับการชมรายการต่าง ๆ ได้เป็นเวลานาน ในสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นต้นกำเนิดของความบันเทิงบนจอโทรทัศน์นั้น ได้ยอมรับโดยแพร่หลายว่าสื่อโทรทัศน์ได้ปฏิวัติวิถีชีวิตของคนอเมริกันโดยสิ้นเชิงกว่า 97% ของครอบครัวอเมริกันมีโทรทัศน์อย่างน้อยหนึ่งเครื่อง คนอเมริกันกว่า 100 ล้านคนดูโทรทัศน์เป็นประจำโดยเฉลี่ยวันละ 6 ชั่วโมง นั่นคือนอกเหนือจากการนอนแล้ว คนอเมริกันโดยเฉลี่ยใช้

เวลากับการดูโทรทัศน์มากที่สุดจากวัยทารกจนถึงวัยผู้ใหญ่คนอเมริกัน แต่ละคนจะดูโทรทัศน์มาแล้วไม่น้อยกว่า 20,000 ชั่วโมงและก่อนที่อายุครบ 15 ปี เด็กอเมริกันจะให้เห็นความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ในจอโทรทัศน์ประมาณ 11,000 – 13,000 ครั้ง (ปริญญ์, 2529) สำหรับบทบาทของสื่อในสังคมไทยที่มีต่อเด็ก เยาวชนและครอบครัว กล่าวคือสื่อโทรทัศน์และภาพยนตร์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อเด็กเพราะสื่อได้ทั้งภาพและเสียงเข้าถึงเด็กได้อย่างลึกซึ้งกว้างขวางและต่อเนื่อง ปัจจุบันมีผู้ผลิตรายการขาดความระมัดระวังในการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมนำเสนอสิ่งต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเลียนแบบนักแสดง เช่น การนำเสนอการต่อสู้โดยใช้อาวุธและความรุนแรงเข้าทำหั่นกัน รวมถึงภาพการฆาตกรรมและสภาพของเหยื่อในรูปแบบต่าง ๆ สารจากสื่อเหล่านี้ถูกซึมซับเข้าไปฝังในสมองของเด็กกลายเป็นเครื่องมือและวิธีการส่งเสริมความรุนแรงได้ สำหรับสื่อวิทยุจัดเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อเด็กไม่แพ้สื่ออื่น ๆ โดยเฉพาะสื่อโฆษณาและบันเทิงต่าง ๆ ที่เข้าครอบงำ

จิตใจของประชาชน โดยยึดเด็กและเยาวชนเป็นจุดขาย ประการสุดท้ายสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น การ์ตูน นิตยสาร ที่มีการสร้างลักษณะเฉพาะขึ้นมาเพื่อจับกลุ่มเป้าหมาย ได้เหนียวแน่นขึ้น ขณะเดียวกันสื่อสิ่งพิมพ์สาธารณะ อย่างหนังสือพิมพ์รายวันก็ปรับเนื้อหาสาระจน ครอบคลุมทุกวัย

ทั้งนี้เพื่อให้การบริโภคสื่อของผู้ชมเป็นไป ด้วยความเหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดการมอมเมาเด็ก และเยาวชน ไม่ก่อให้เกิดการเลียนแบบรายการที่มีความรุนแรง จึงมีการจัดระดับความเหมาะสมของ สื่อโทรทัศน์กับกลุ่มผู้ชม (Classification) เป็น แนวคิดร่วมกันของกองงานคณะกรรมการกิจการ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์และสถานีวิทยุโทรทัศน์ทั้ง 6 สถานี ได้แก่ สถานีวิทยุไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีวิทยุโทรทัศน์ กองทัพบกช่อง 5 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี สถานีวิทยุโทรทัศน์ แห่งประเทศไทยช่อง 11 และสถานีโทรทัศน์ไอทีวี (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นทีไอทีวีและกลายเป็น TPBS) ทั้งนี้เพื่อพัฒนาสื่อวิทยุโทรทัศน์ส่งเสริมประโยชน์ สาธารณะ ด้วยการแสดงสัญลักษณ์เพื่อให้คำแนะนำ กับผู้ชมว่า รายการที่นำเสนอผ่านสื่อวิทยุโทรทัศน์ รายการนั้น ๆ มีความเหมาะสมกับ ผู้ชมในช่วงอายุ เท่าใด ซึ่งการให้คำแนะนำดังกล่าวถือเป็นการส่งเสริมและพัฒนาระบบกำกับดูแลตนเอง (Self-Regulation) ของสถานีวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ (กรมประชาสัมพันธ์, 2550)

รายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมกับผู้ชมในแต่ละกลุ่ม เป้าหมายได้เริ่มปรากฏตามหน้าจอ โทรทัศน์ของสื่อ ต่าง ๆ ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2549 ด้วยการแทรก ข้อความบอกประเภทของรายการไว้ อาทิ รายการ สำหรับเด็ก (2-12 ปี) สัญลักษณ์คืออักษร ด รายการ สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน (2-6 ปี) สัญลักษณ์คือ อักษร ก รายการทั่วไปเหมาะสำหรับผู้ชมทุกวัย สัญลักษณ์คือ อักษร ท รายการที่ผู้ใหญ่ควรให้ คำแนะนำ สัญลักษณ์คือ อักษร น รายการที่ผู้ใหญ่ ควรให้คำแนะนำแก่ผู้ชมที่มีอายุน้อยกว่า 13 ปี

สัญลักษณ์คือ อักษร น 13 รายการที่ผู้ใหญ่ควรให้ คำแนะนำแก่ผู้ชมที่มีอายุ น้อยกว่า 18 ปี สัญลักษณ์ คือ อักษร น 18 และรายการเฉพาะไม่เหมาะ สำหรับเด็กและเยาวชน สัญลักษณ์คือ อักษร จ (กรมประชาสัมพันธ์, 2550) ซึ่งการจัดแบ่งระดับ ความเหมาะสมของสื่อ โทรทัศน์กับกลุ่มผู้ชม รายการพิจารณาจากประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ความ รุนแรงทางร่างกายและจิตใจ เรื่องเพศและการโป๊ เปลือย ภาษาที่ก้าวร้าวหรือล่อลวงละเมิดผู้อื่น สิ่งเสพติด และของมีค่า การต่อต้านหรือล่อลวงละเมิดบุคคล หรือกลุ่มบุคคล รายการที่ไม่ต้องมีการแบ่งระดับคือ รายการข่าวและสถานการณ์ปัจจุบัน รายการที่มีความ ยาวน้อยกว่า 15 นาที และรายการถ่ายทอดสด ทั้งนี้ เพื่อให้การบริโภคสื่อของผู้ชมเป็นไปด้วยความ เหมาะสม และไม่ก่อให้เกิดการมอมเมาเด็กและ การเอาอย่างรายการที่มีการใช้ความรุนแรง เกี่ยวกับ รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่นำเสนอผ่านสถานี โทรทัศน์ช่องต่าง ๆ นั้น พบว่ามีความหลากหลาย ของรูปแบบและเนื้อหาที่ทั้งรายการที่นำเข้าจากต่าง ประเทศและรายการที่ผลิตเองในประเทศ สำหรับ รายการโทรทัศน์ที่นำเข้าจากต่างประเทศ ส่วนใหญ่ เป็นภาพยนตร์การ์ตูนจากประเทศญี่ปุ่นและ สหรัฐอเมริกา ซึ่งมักจะเป็นเรื่องที่มีการต่อสู้ประหัต ประหารกันมีความรุนแรง แต่เป็นที่ชื่นชอบของเด็ก จนมีการลอกเลียนแบบทำทางไปต่อสู้อันเอง บางเรื่องมีเนื้อหาของความรักและเรื่องเพศที่ไม่ เหมาะสมกับเด็ก รายการประเภททอล์คโชว์ บางครั้ง มีการนำบุคคลที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์มาออก รายการ รายการประเภทตอบปัญหาแม้จะมีสาระที่ดี แต่ส่วนใหญ่จะเป็นประโยชน์ต่อเด็กในเมืองหรือ เด็กที่มีโอกาสทางการศึกษาดีอยู่แล้ว ส่วนรายการ ที่สนองความต้องการของเด็กชนบทหรือเด็กใน ภาวะยากลำบากกลุ่มต่าง ๆ ยังไม่ได้รับความสนใจ จากผู้ผลิตเท่าที่ควร แม้รัฐจะเปิดโอกาสให้กลุ่ม ผู้ผลิตทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กเข้ามามีส่วนร่วม ในการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กแต่เนื่องจาก ขาดภาพรวมที่ชัดเจนทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหาที่

เด็กต้องการ ทำให้ผู้ผลิตรายการขาดแนวทางในการผลิตที่ชัดเจนและไปผลิตรายการตามความคิดเห็นของตน นอกจากนั้นแล้วผู้ผลิตรายการเด็กส่วนหนึ่งยังประสบปัญหาในเรื่องช่วงเวลาในการนำเสนอและการหาผู้อุปถัมภ์รายการซึ่งหาได้ค่อนข้างยาก ผู้ผลิตรายการเด็กบางรายจึงต้องเลิกการผลิตไป แม้ว่ารายการนั้นจะเป็นรายการที่เคยได้รับรางวัลดีเด่นก็ตาม ซึ่งข้อเท็จจริงแล้วรายการคุณภาพที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยนั้น ยังไม่เป็นที่นิยมในการผลิตรายการเนื่องจากต้นทุนในการผลิตรายการค่อนข้างสูงและรายการประเภทดังกล่าวหาผู้สนับสนุนรายการยากกว่ารายการบันเทิงอื่น ๆ

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นศูนย์กลางของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และสาธารณสุข การพาณิชย์และบริการ มีประชากรทั้งหมด 1,770,605 คน เป็นชาย 882,201 คน และเป็นหญิง 886,404 คน (วิไลวัจส์, 2551) และเป็นที่ตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ซึ่งได้จัดรายการสำหรับเด็กที่น่าสนใจ ได้แก่ รายการ รอบรู้โรงเรียน ออกอากาศทุกวันพุธที่ 2 และ 4 ของทุกเดือน เป็นรายการแนะนำเผยแพร่การเรียนการสอน การจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดขอนแก่น โดยให้นักเรียนโรงเรียนนั้น ๆ เป็นผู้ร่วมดำเนินรายการ เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนในโรงเรียน โดยได้ดำเนินงานร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดขอนแก่น เขต 1 และรายการเพื่อนหูออกอากาศทุกวันพุธที่ 1 และ 3 ของทุกเดือน เป็นรายการสอนศาสนาคริสต์ในรูปแบบใหม่ที่แทรกคำสอนไปกับบทเพลงหรือการ์ตูน จากการอภิปรายเป็นรายบุคคล (Individual Discussion) ของผู้ปกครองเด็กและอภิปรายเป็นกลุ่ม (Group Discussion) ของเด็กได้พบว่าในปัจจุบันรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีจำนวนน้อยและช่วงเวลานำเสนอไม่เหมาะสมกับเด็กผู้ชมและยังมีความยากเนื่องจากรายการส่วนมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับความ

บันเทิงสอดแทรกธุรกิจสินค้า ซึ่งทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอยากได้สินค้าเหล่านี้มาครอบครอง การที่เด็กได้รับชมรายการรอบรู้โรงเรียนและรายการเพื่อนหูทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 จังหวัดขอนแก่น ได้พบว่าเป็น รายการที่น่าสนใจมีคติและมีประโยชน์ แต่เนื้อหาเดิม ๆ การใช้ภาษากึ่งยาก นอกจากนี้ยังได้มีการเสนอรูปแบบรายการที่พึงประสงค์ เช่น ต้องการให้เป็นรายการที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรม เป็นรายการที่แสดงถึงความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ และมีความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วย แต่มีปัญหาว่าทำอย่างไร รายการ โทรทัศน์สำหรับเด็กจึงจะตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบและปัญหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในปัจจุบัน: กรณีศึกษาสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก เพื่อหาแนวทางการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ผลการวิจัยได้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้วางแผนปรับปรุงแก้ไขรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 จังหวัดขอนแก่น

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนในโครงการรอบรู้โรงเรียนในเขตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1 โรงเรียนระดับประถมศึกษา ได้แก่ โรงเรียนบ้านแดงใหญ่ และโรงเรียนโนนตุนสามัคคีศึกษา โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้แก่

โรงเรียนนครขอนแก่น และโรงเรียนฝางวิทยาคม

บริบทของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 จังหวัดขอนแก่น

สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 จังหวัดขอนแก่นตั้งอยู่เลขที่ 245/1 ถ.มิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 เป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์ที่ดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาประเทศ เผยแพร่นโยบายของรัฐบาล ข่าวสารและการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐบาล ใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์ในการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน สนับสนุนส่งเสริมการศึกษาและการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมทางสื่อวิทยุโทรทัศน์ สร้างความมั่นคงและความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และเป็นศูนย์กลางทางวิชาการเพื่อการศึกษาและพัฒนาสื่ออุปกรณ์ โทรทัศน์ครอบคลุมพื้นที่ 10 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม สกลนคร อุดรธานี หนองคาย หนองบัวลำภู นครราชสีมา ชัยภูมิ และจังหวัดเลย มีสถานีเครือข่ายจำนวน 9 สถานี ดังนี้ สถานีเครื่องส่งวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยจังหวัดขอนแก่น, จังหวัดนครราชสีมา, จังหวัดเลย, จังหวัดอุดรธานี, จังหวัดสกลนคร, จังหวัดชัยภูมิ, อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น, อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย และสถานีเครื่องส่งวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยอำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดนครราชสีมา

โดยมีสัดส่วนการออกอากาศรายการประเภทต่าง ๆ ดังนี้ รายการประเภทข่าว 48 ชั่วโมง/สัปดาห์ หรือ ร้อยละ 30.26 รายการประเภทความรู้ 96 ชั่วโมง/สัปดาห์ หรือ ร้อยละ 63.15 รายการบันเทิง 10 ชั่วโมง/สัปดาห์ หรือ ร้อยละ 6.59

สทท. ขอนแก่น มีช่วงเวลาออกอากาศในท้องถิ่นคือเวลา 08.00-09.00 น. และช่วงเวลา

15.00-18.00 น. นอกนั้นจะรับรายการต่าง ๆ จากโทรทัศน์แม่ข่าย สทท.กทท. ช่วงเวลาท้องถิ่นจึงเป็นเวลาและผู้ผลิตรายการต่าง ๆ ได้นำเสนอรายการออกอากาศในพื้นที่รับผิดชอบ 10 จังหวัดอีสานตอนบน

รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศทางสถานี

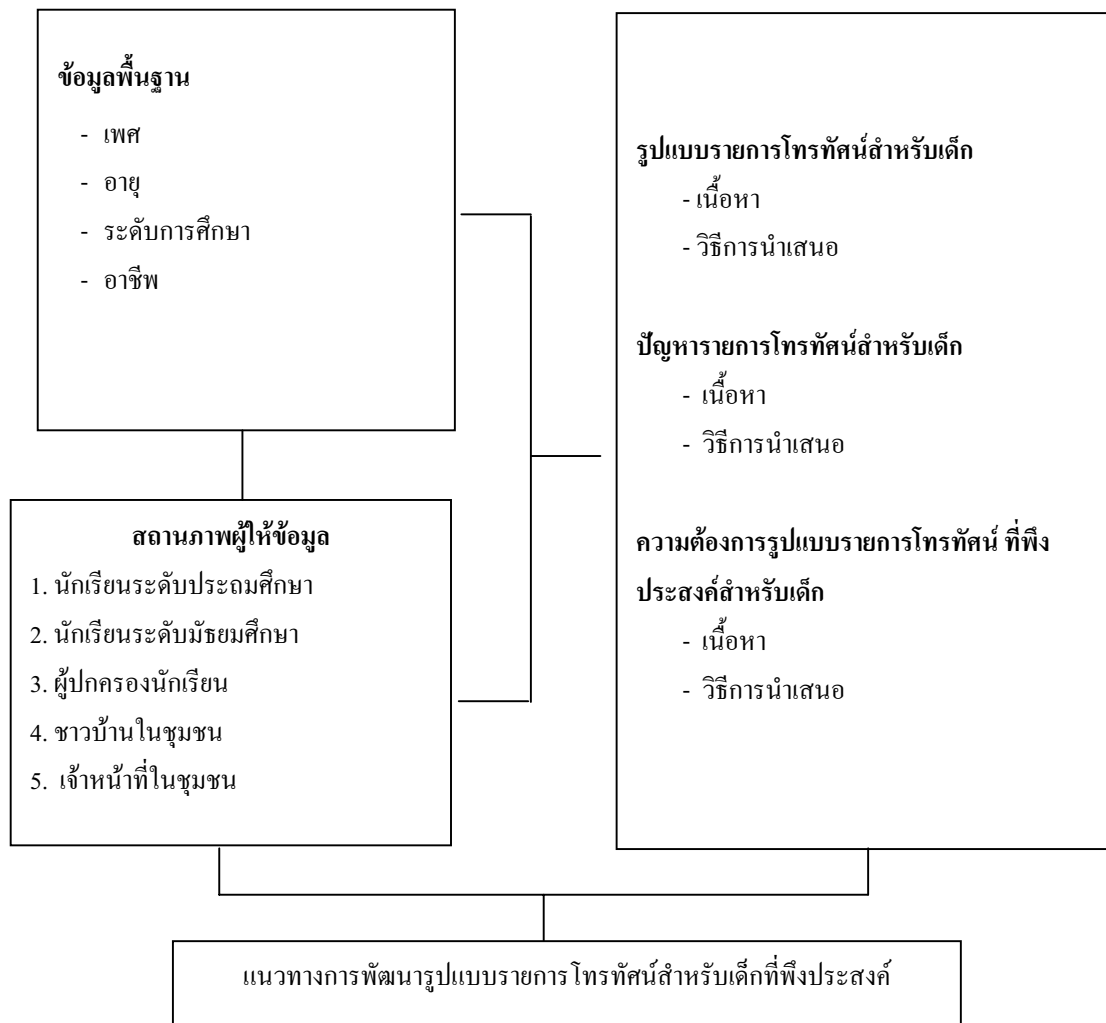
รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 จังหวัดขอนแก่น มี 2 รายการแต่ในการศึกษาครั้งนี้ศึกษาเฉพาะ รายการรอบรู้โรงเรียน เท่านั้น

รายการรอบรู้โรงเรียน รายการที่สถานีผลิตเองโดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ให้การสนับสนุนรายการเผยแพร่ทุกวันพุธ สัปดาห์ที่ 2 และ 4 ของเดือน เป็นการจัดงานร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดขอนแก่น เขต 1 เริ่มผลิตรายการเมื่อปลายเดือนธันวาคม 2548 ในการวางแผนการผลิต รูปแบบรายการ สถานีกลุ่มเป้าหมายในการผลิตรายการ ต่อมาวันที่ 2 มีนาคม 2549 สถานีได้จัดงานแถลงข่าวเปิดตัวรายการรอบรู้โรงเรียนเป็นครั้งแรกเพื่อให้สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ได้รับทราบถึงความประสงค์ในการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อเด็กซึ่งสนองนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาทางการศึกษาโดยนำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์ เปิดโอกาสให้โรงเรียนที่มีผลงานดีเด่นด้านการประชาสัมพันธ์ได้มีโอกาสใช้สื่อโทรทัศน์เผยแพร่ ผลงานที่เกิดประโยชน์ต่อเด็กและสังคม เริ่มออกอากาศตอนแรกเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2548 จนถึงปัจจุบัน โดยมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบรายการจากการผลิตในห้องส่งโทรทัศน์ให้เด็ก ๆ ได้มีโอกาสเยี่ยมชมการทำงานด้านการผลิตรายการโทรทัศน์ และยกทีมถ่ายทำรายการไปในโรงเรียนเพื่อสัมผัสชีวิตในโรงเรียนแต่ละแห่งอย่างใกล้ชิดและถ่ายทอดออกมาในรูปของรายการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

วิธีการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้เลือกโรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ที่สอนในระดับประถมศึกษา 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านแดงใหญ่ และโรงเรียนโนนตุ่นสามัคคีศึกษา โรงเรียนที่สอนในระดับมัธยมศึกษา 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนนครขอนแก่นและโรงเรียนผางวิทยาคม โดยใช้วิธี

เลือกโดยเจาะจง (Purposive Random Sampling) สาเหตุที่เลือกโรงเรียนเหล่านี้ เนื่องจากเป็นโรงเรียนในโครงการรอบรั้วโรงเรียน ซึ่งได้เลือกผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 8 ราย ผู้ปกครองระดับละ 2 ราย รวม 8 ราย ชาวบ้านในชุมชน 4 ชุมชน ๆ ละ 2 ราย รวม 8 ราย เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการผลิตรายการ 5 ราย รวมผู้ให้ข้อมูล 53 ราย ในจำนวนนี้ได้เลือกสัมภาษณ์โดยกระจายตามเพศชายหญิง อายุ และ

ระดับการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยมีแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือหลักและได้เลือกกรณีที่น่าสนใจคือผู้ให้ข้อมูลที่ติดตามรายการรอบรู้โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง สัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) รวมทั้งได้ใช้การสังเกต (Observation) และได้ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 จังหวัดขอนแก่น พบว่า เนื้อหาของรายการ ได้แก่ กิจกรรมของโรงเรียน และผลงานของนักเรียน เป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กได้มีความรู้ ความสามารถ สอนให้เด็กรู้จักรักตนเอง สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้ สอนให้เด็กแสดงความสามารถ และเป็นเนื้อหาของรายการเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับหมู่บ้านที่อยู่ของนักเรียน

วิธีการนำเสนอของรายการได้มีผู้ดำเนินรายการหลัก และให้นักเรียนไปร่วมรายการด้วย พิธีกรจะบรรยายผลงานของนักเรียนโรงเรียนต่างๆ พิธีกรภาคสนามได้สัมภาษณ์นักเรียนและสัมภาษณ์เจาะลึกถึงกิจกรรมและบริเวณต่างๆ ของโรงเรียน วิธีการนำเสนอบางครั้งเป็นรูปการ์ตูน สามารถเร่งเร้าความสนใจให้เด็กได้ บางครั้งวิธีการนำเสนอได้ใช้วิธีการมีส่วนร่วมของนักเรียนและอาจารย์ โดยให้โรงเรียนค้นหาสิ่งดี ๆ ด้านประเพณีท้องถิ่น และให้นักเรียนได้เรียนรู้ใน ตัวด้วย วิธีการนำเสนอที่น่าสนใจวิธีหนึ่งก็คือการสัมภาษณ์นักเรียนและอาจารย์ ได้นำเสนอผลงานของนักเรียน โดยนำนักเรียนแต่ละโรงเรียนมาแสดงเป็นกลุ่ม ๆ พิธีกรเป็นผู้บรรยายเหตุการณ์และร่วมเหตุการณ์ด้วย

ปัญหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในปัจจุบัน ปัญหาด้านเนื้อหาพบว่าในทัศนะของนักเรียน เห็นว่า

บางครั้งการดำเนินรายการมีเนื้อหาเดิม ๆ ไม่มีสีสันทั้งเนื้อหาฟังไม่ค่อยรู้เรื่องและใช้ภาษายากเกินไป ส่วนผู้ปกครองนักเรียนมีทัศนะว่า ปัญหาด้านเนื้อหาของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ก็คือเนื้อหาไม่กระชับ เด็กยังแยกไม่ออกว่า รายการไหนเป็นรายการสำหรับเด็ก ในด้านของชาวบ้านในชุมชน ผู้มีความสนใจรายการรอบรู้โรงเรียน ได้ให้ทัศนะว่าปัญหาด้านเนื้อหาของรายการสำหรับเด็ก เป็นเนื้อหาที่ฟังแล้วไม่เข้าใจ ไม่มีรายการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเลย ปัญหาด้านวิธีการนำเสนอพบว่าวิธีการดำเนินรายการบางครั้งใช้วิธีการเดิม ๆ ไม่มีสีสัน ไม่ค่อยหลากหลาย บางครั้งพูดเร็ว พูดเสียงเบา ทำให้จับประเด็นไม่ได้ และไม่ค่อยได้ยิน ทั้งไม่มีเด็กดำเนินรายการและไม่มีดาราที่รู้จักมาช่วยดำเนินรายการ โรงเรียนไม่มีโอกาสนำเสนอผลงานให้ละเอียดกว่านี้ ผู้นำเสนอควรมีบุคลิกกระฉับกระเฉงมากกว่านี้ วิธีการนำเสนอไม่ตื่นเต้นเร้าใจ และต้องเพิ่มแสงสีให้สดใสกว่านี้ ในด้านผู้ปกครองนักเรียน ได้ให้ทัศนะว่า ปัญหาในด้านการนำเสนอของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ก็คือนักเรียนที่กล้าแสดงออกในการนำเสนอผลงานของโรงเรียนของตนเองยังมีน้อยจึงควรคัดนักเรียนที่กล้าแสดงออกให้มากกว่านี้ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของชาวบ้านในชุมชนที่สนใจรายการสำหรับเด็กที่ว่า รายการโทรทัศน์ช่อง 11 สำหรับเด็กยังมีปัญหาวิธีการนำเสนอของรายการฯ คือขาดการมีส่วนร่วมของเด็กมาช่วยดำเนินรายการ ซึ่งน่าจะฝึกให้เด็กเป็นพิธีกรในรายการนี้ด้วย ทั้งนักเรียนก็ได้เสนอผลงานน้อย ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้ให้ทัศนะว่าปัญหาวิธีการนำเสนอของรายการโทรทัศน์ฯ ก็คือช่วงเวลาการนำเสนอไม่แน่นอน ชัดเจนและไม่ต่อเนื่อง

ความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่พึง

ประสงค์สรุปได้ ดังนี้ เนื้อหา ต้องการเกมส์ที่ฝึกสมองหรือรายการคนเก่ง เช่น ตอบคำถามให้ความรู้ซึ่งจะทำให้เด็กได้รับความรู้ใหม่ ๆ และมีความคิดที่ดีซึ่งความต้องการของนักเรียน มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองนอกจากนี้นักเรียนยังมีความต้องการให้จัดรายการโครงการวิทยาศาสตร์ เขาจะได้มีความรู้และเป็นการเผยแพร่ความรู้ไปด้วย นักเรียนยังต้องการให้จัดรายการกีฬา จัดเกมส์โชว์ จะได้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และต้องการให้จัดรายการช่วยเหลือคนยากไร้โดยมีการบริจาคเงินผ่านรายการ เป็นที่ฝึกหัดให้เด็กได้รู้จักช่วยเหลือคนอื่น และต้องการให้จัดรายการการ์ตูน และหนังสือการ์ตูน มีรายการภาพยนตร์ รายการเพลง บันเทิงละคร นอกจากจะก่อให้เกิดความสนุกสนานแล้วยังผ่อนคลายความเครียดได้ ผู้ปกครองนักเรียน มีความต้องการให้มีรายการศิลปะการแสดง การละเล่นของเด็ก ซึ่งแตกต่างกับชาวบ้านในชุมชนผู้สนใจมีความต้องการอนุรักษ์ภาษา และวัฒนธรรมอันดีงาม

วิธีการนำเสนอของรายการ พบว่าทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง และชาวบ้านในชุมชน มีความต้องการให้เด็กมีส่วนร่วมในการนำเสนอให้มากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับเกมส์ทศกัณฐ์ ให้อาจารย์และนักเรียนร่วมกันคิดการแสดง และเพิ่มเวลาของรายการให้มากขึ้น วิธีการนำเสนอควรเน้นการแสดงของนักเรียนเพื่อช่วยให้เขากล้าแสดงออก

ช่วงเวลาที่เหมาะสมของรายการโทรทัศน์ ช่อง 11 ขอนแก่น สำหรับเด็ก ได้พบว่ามีเวลาหลายช่วง ซึ่งขึ้นอยู่กับกิจกรรม เช่นเวลา 08.00 น. ควรเป็นรายการบันเทิง ช่วงเช้าของวันหยุดควรเป็นรายการแข่งขันความสามารถพิเศษของเด็ก เวลา 08.00-09.00 น. วันเสาร์-อาทิตย์ ควรเป็นรายการให้เด็กนำเสนอผลงานและมีเกมส์สนทนากันในเรื่องที่สร้างสรรค์และมีความต้องการให้เด็กกล้าแสดงออกให้มากยิ่งขึ้นช่วงเวลา 16.00-17.00 น. หรือช่วงเวลาเลิกเรียน ควรเป็นรายการเกี่ยวกับการเข้าค่าย และกิจกรรมร่ำไทย และรายการแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ควรให้รักเรียนจัดทำเป็นกลุ่มนำเสนอผล

งานและมีเกมส์ผสมผสานเป็นกึ่งฝึกภาวะผู้นำให้กล้าแสดงออก นอกจากนี้ อาจจะทำรายการในวัน จันทร์ พุธ ศุกร์และจัดรายการที่มีการตลกในช่วงเลิกเรียนจะได้คลายความเครียด

ในวันเสาร์-อาทิตย์ นักเรียนส่วนใหญ่อยู่บ้านควรจัดรายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยปลูกฝังให้เด็กมีจิตใจรักสิ่งแวดล้อม และควรจัดรายการถาม-ตอบในเรื่องต่างๆ เป็นการให้ความรู้และฝึกนักเรียนมีส่วนร่วมในรายการนี้ และควรจัดเกมส์คล้าย ๆ เกมส์โชว์ของญี่ปุ่น และรายการผจญภัย อาจจัดรายการในช่วงเย็นของวันเสาร์-อาทิตย์ ควรจัดรายการกีฬา ทั้งจัดรายการการ์ตูนต่อสู้ และรายการตลก และรายการเกี่ยวกับผลงานของโรงเรียนจะได้ช่วยเผยแพร่กิจกรรมของโรงเรียนได้อีกด้วย ในกลุ่มผู้ปกครองมีความต้องการเกี่ยวกับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ช่อง 11 ขอนแก่น สำหรับเด็กได้แก่ ช่วงเวลา 12.00-13.00 น. ของวันเสาร์อาทิตย์ควรเป็นรายการแสดงความสามารถพิเศษของเด็ก นอกจากนี้ช่วงหลักเลิกเรียนควรเป็นรายการสารคดีเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและรายการการ์ตูน ควรให้เด็กได้ร่วมแสดงออกซึ่งควรเป็นเวลา 20.00 น. และควรเป็นรายการที่มีสาระ น่าสนใจ ขณะเดียวกันชาวบ้านในชุมชนได้ให้ความเห็นว่าช่วงเวลา 09.00-10.00 น. วันเสาร์-อาทิตย์ ควรเป็นรายการให้ความรู้แก่เด็ก เช่น ด้านวัฒนธรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วงเวลาที่เหมาะสมซึ่งชาวบ้านและเด็กว่างจากการทำงาน คือวันเสาร์อาทิตย์ ควรจัดรายการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว นอกจากนี้ ชาวบ้านในชุมชนยังได้ให้ทัศนะว่า ช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับจัดรายการสำหรับเด็ก นอกจากเป็นวันเสาร์-อาทิตย์แล้วควรเป็นราชการเวลาตั้งแต่ 19.00 น. เป็นต้นไป ควรเป็นรายการมอบรางวัลให้แก่เด็กมีเกมส์สนทนากีฬาที่สร้างสรรค์ นอกจากนี้ ควรเป็นช่วงเย็นก่อนหรือหลังเวลาข่าวภาคค่ำ เนื้อหาของรายการควรเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และไม่มีความรุนแรง

แนวทางการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก สรุปลักษณะได้ดังนี้

แนวทางการพัฒนาเนื้อหาของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่พึงประสงค์ ได้แก่ รายการที่ให้ความรู้ ความคิด ให้เด็กได้ติดตามโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย รายการกีฬา และประวัติของนักกีฬา รายการเกมส์โชว์ รายการสารคดีต่างๆ เช่น สารคดีเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รายการให้ความรู้ด้านประเพณีท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย รายการการ์ตูน รายการแสดงความสามารถพิเศษของเด็กหรือเล่นเกมแข่งขัน รายการโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน รายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชนบทและคนชนบท รายการบันเทิงให้เด็กมีส่วนร่วมเพื่อให้เข้าแสดงออก รายการให้ความรู้ภาษาต่างประเทศและนิทานสอนใจ ทักษะการเรียนรู้ ให้เด็กคิดกิจกรรมต่างๆ แล้วนำเสนอร่วมกัน รายการต่อต้านยาเสพติด รายการให้เด็กมีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ รายการแสดงดนตรี เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาวิธีการนำเสนอของรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กที่พึงประสงค์ ได้แก่ ควรจัดให้เด็กมาดำเนินรายการเองและมาร่วมรายการให้มากยิ่งขึ้นควรมีการประชาสัมพันธ์ แนะนำรายการเด็กให้เป็นที่รู้จักให้แพร่หลาย ควรขยายเวลาจัดรายการเกี่ยวกับเด็กให้มากขึ้น ควรจัดเวทีแสดงความสามารถให้เด็กได้เรียนรู้ร่วมกัน และควรแทรกการบันเทิงไว้ด้วย เพื่อจะทำให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจบทบาทและกิจกรรมของโรงเรียน ควรมีการเชื่อมโยงสัญญาณไปยังช่องต่างๆ ด้วย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวัฒนธรรมทั้งให้เด็กได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ควรเป็นรายการสอนหนังสือเด็กผ่านโทรทัศน์ด้วย

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่ารูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็กเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนและผลงานของนักเรียนสอน

ให้เด็กมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ให้โอกาสแสดงความสามารถ เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น เชื่อมโยงสู่ชุมชน วิธีการนำเสนอพบว่า พิธีกรหลักเป็นผู้ดำเนินรายการ และให้เด็กมีส่วนร่วมด้วย นอกจากนี้เด็กยังได้เล่าประสบการณ์หรือนำชมผลงานด้วยตนเอง ปัญหารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กของสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ขอนแก่น คือ การดำเนินเนื้อหาไม่ค่อยมีสิ่งใหม่ ทั้งใช้ภาษายาก เนื้อหาไม่กระชับ ปัญหาด้านวิธีการนำเสนอรายการไม่มีความหลากหลายความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็กได้แก่ต้องการเกมส์ฝึกสมองการตอบปัญหา รายการกีฬา รายการทอล์คโชว์ และช่วยเหลือคนยากไร้ ซึ่งเป็นการฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกันแนวทางการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ที่พึงประสงค์สำหรับเด็ก สรุปลักษณะได้ว่า แนวทางการพัฒนาด้านเนื้อหาได้แก่รายการให้ความรู้ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย นำเด็กมาแสดงความสามารถ เนื้อหาชีวิตในชนบท แนวทางการพัฒนาเนื้อหาในการนำเสนอคือการมีส่วนร่วมโดยให้เด็กมีส่วนร่วมในกานำเสนอและร่วมรายการมากขึ้น ตลอดทั้งมีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นและเชื่อมรายการไปยังช่องอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย สรุปลักษณะได้ดังนี้

ก. ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา

จากผลการวิจัยพบว่า ในด้านเนื้อหาบางครั้งการดำเนินรายการมีเนื้อหาเดิมๆ ไม่กระชับ ไม่มีรายการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และโรงเรียนไม่มีโอกาสนำเสนอผลงานเท่าที่ควร ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ผลิตรายการควรปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระให้มีความรู้หลากหลาย ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ พลังงาน ภาวะโลกร้อน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการท่องเที่ยว ควรเป็นเนื้อหาที่ทันต่อสถานการณ์อยู่

เสมอและมีความคิดสร้างสรรค์ ประการสำคัญควรเปิดโอกาสให้โรงเรียนนำเสนอผลงานของโรงเรียนให้มากขึ้นจากผลการวิจัยพบว่าในด้านวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับเด็กนั้น การนำเสนอพิธีกรใช้ภาษายากเกินไป พูดเร็ว เสียงเบา ทำให้ผู้ฟังบางรายจับประเด็นไม่ได้ ทั้งไม่มีเด็กร่วมดำเนินรายการ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ผลิตรายการควรปรับปรุงวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับเด็ก โดยใช้ภาษาที่ง่าย ๆ คำนึงถึงการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง พิธีกรไม่ควรพูดเร็วเกินไป มีเสียงดัง ฉะนั้นขึ้นกว่าเดิม จะช่วยให้ผู้ฟังสามารถติดตามและจับประเด็นได้ นอกจากนี้ ควรให้เด็กร่วมดำเนินรายการด้วยจากผลการวิจัยพบว่า ช่วงเวลาที่ดำเนินรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับเด็กไม่แน่นอน ไม่ชัดเจน และไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นช่วงเวลาที่นำเสนอรายการ ควรเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมโดยเฉพาะเด็กมีเวลาว่างจะได้ชมรายการ เช่น ในช่วงวันเสาร์-วันอาทิตย์ ช่วงเวลาเลิกเรียนและช่วงเย็น ๆ และควรดำเนินรายการเกี่ยวกับเด็กอย่างต่อเนื่อง และประชาสัมพันธ์รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

สถานีวิทย์โทรทัศน์ช่องอื่น ๆ ที่จัดรายการสำหรับเด็กโดยตรง หรือรายการอื่นๆ ที่มีเรื่องเด็กเกี่ยวข้องด้วย ควรเป็นรายการที่สร้างสรรค์ขึ้นเด็กให้มีคุณภาพ และคุณธรรม ปราศจากความรุนแรง เนื่องจากเด็กจะเลียนแบบสื่อและบทบาทของดาราในสื่อ

ข. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เรื่องความต้องการรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ควรวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เรื่องการติดตาม ประเมินผลรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับเด็กช่องอื่นๆ ทั้งนี้ เพื่อจะได้ข้อมูลเชิงลึก และเพื่อจะได้ปรับปรุงการจัดรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กได้ และควรวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-

PAR) โดยนำนักเรียนมาฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดรายการโทรทัศน์และการเป็นผู้ดำเนินรายการ และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมเป็นผู้ดำเนินรายการฯ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. 2550. คู่มือการวัดระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์. กรุงเทพฯ: กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานกฤษฎมนตรี.
- กฤตกรณ สุวรรณกาญจน์. 2550. สื่อหนูอยู่ไหน. ค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2550, จาก <http://qq.thaingoo.org/Headnewskan/childmedia.htm> ภาณุฉายา มีศิลปิกภัย.
2549. ความรู้เบื้องต้นและ
- ทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจกำหนดสภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็กและเยาวชน. 2533. สภาวะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก (สพด.). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.
- ประม ะสตะเวทิน. 2539. การสื่อสารมวลชน: กระบวนการและทฤษฎี. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ปริญญ์ ปราชญานุพร. [ม.ป.ป.]. สื่อมวลชนทำให้เด็กเสียคนหรือไม่. กรุงเทพฯ: บุ๊คส์ เอเธนส์.
- ปนาณี วิถีวัฒนา. 2523. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. 2549. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน: จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา. 2534. จิตวิทยา
เบื้องต้น. ขอนแก่น: ภาควิชาจิตวิทยา
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2545. สวัสดิการ
ครอบครัวและสังคม. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

แมคคาร์โก ดันแคน. 2540. สื่อมวลชนไทยกับ
การผลักดันนโยบาย. กรุงเทพฯ: สถาบัน
นโยบายศึกษา.

วิไลวัจส์ กฤษณะภูติ. 2551. สถานการณ์ในการ
แก้ปัญหาเด็กขององค์กรพัฒนาเอกชนใน
จังหวัดขอนแก่น. กรุงเทพฯ. สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

วันชัย รุจนวงศ์. 2548. สิทธิเด็ก. กรุงเทพฯ:
กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
กระทรวงยุติธรรม.

วันชัย รุจนวงศ์. 2550. สิทธิเด็ก. ค้นเมื่อ
24 มิถุนายน 2550, จาก <http://www.djop.moj.go.th/arti1.htm>.